

Dag Lindskog:

Wages and Exchange Rates

Wages and Exchange Rates (Gower Publishing Company, England 1985) er Dag Lindskogs doktordisputats, som han forsvarede i sommeren 1984 ved Stockholm Universitet. Dengang havde værket dog en mindre elegant, men mere sigende titel, nemlig: *Foreign Disturbances and Domestic Reactions: A Comparative Study of Wages and Exchange Rate Policy Reactions in Denmark, Finland, Iceland and Sweden 1973-81*. Det drejer sig altså om en sammenlignende undersøgelse af de nordiske økonomiers reaktioner på de to olieprischok i 1970'erne, prischok, der ubetinget kan ses som onder, når vel at mærke Norge som i bogen lades ude af betragtning. Det er således en bog af hel aktuel interesse, for vender man blot fortegnet på dens resultater får man et billede af de velsignelser, som venter os i Norden – bortset fra Norge – efterhånden som oliepriserne styrtdyk slår igennem hos os og i den internationale økonomi.

Det fine ved bogen er, at det er så forholdsvis enkelt at vende fortegnet fra minus til plus på de udefra kommende forstyrrelser og så ved hjælp af bogens modelapparat beregne de gunstige virkninger på økonomierne. Forfatteren har nemlig udviklet et modelapparat, der er så brugervenligt, at læseren umiddelbart kan anvende det, ja selv uden hjælp af en lommeregner kan man udfolde sig som prognosemager for 1986 – ? Det er efterhånden helt usædvanligt at empiriske makromodeller er direkte anvendelige uden adgang til kæmpestore databanker og hele

computerteknikken. Selvfølgelig er denne brugervenlighed opnået på bekostning af noget andet, nemlig en række forenklinger, hvoraf nogle forekommer unødvendige, men det vil jeg vende tilbage til.

Unødigt forsigtighed

Fremstillingen er præget af, at det drejer sig om en akademisk afhandling, der forsøger at dække sig ind mod kritik blandt andet ved hjælp af en del fodnoter af den type, som afsætter sig, når kolleger og vejledere giver mange gode råd. Den akademiske klædedragt må nok tillægges ansvaret for den unødige forsigtighed, forfatteren udviser, men man savner en klarere fremhævelse af ideerne og særpræget i den strategi, som må ligge bag den helt specielle modelformulering.

I det korte, indledende kapitel formuleres ingen teser sådan som man gjorde i de gammeldags disputater, men derimod tre spørgsmål, som de efterfølgende analyser skal besvare. I tillempet formulering er spørgsmålene følgende: (1) Har de internationale forstyrrelser i 1970'erne hovedansvaret for de fire nordiske landes utilfredsstillende udvikling, (2) Er der væsentlige strukturelle eller institutionelle forskelle mellem landene, som bidrager til at forklare deres forskellige udvikling og (3) Bidrog lønudviklingen og valutakurspolitikken til periodens stagflation.

Hvis man allerede her i indledningen føler at kunne besvare alle spørgsmål med et klart ja, er man ikke langt fra forfatterens konklusioner, men man går glip af det, der kunne have været formuleret som en god gammeldags tese og som er det mest slående resultat af det empiriske arbejde, nemlig at *de tre store lande* strukturelt og institutionelt set *er så ens*, at samme enkle modelramme kan anvendes med held på alle tre, og at forskellene fuldt dækkende kan repræsenteres via parametrene talværdier og en håndfuld dummyvariable. Dette resultat er da værd at fremhæve, for det svarer vel ikke til vores vaneforestillinger om vor egen og nabolandenes økonomier. Jeg er i hvert fald opvokset med en tradition om, at konjunkturerne i Sverige permanent er ude af takt med de danske, men måske skal der

meget store internationale forstyrrelser til for at man kan se de store ligheder fremfor de små forskelle.

I fremstillingen af den islandske økonomi er bogen dog nærmere ved den traditionelle fremhævelse af forskellene mellem økonomierne. Island får sin egen helt specielle model, hvor den realøkonomiske udvikling takket være naturens tildeleling af fiskefangst og verdensmarkedets fastsættelse af eksportprisen er bestemt udefra. Kun den nominelle indkomstudvikling og hermed inflationen er overladt til indenlandske økonomiske kræfter og til den økonomiske politik; det er i sandhed en ondartet version af modellen for den lille åbne økonomi.

En fælles model

Den teoretiske modelramme er beskrevet i kapitel 3, som netop afrundes med modelleringen af Island. Tyngdepunktet i kapitlet ligger dog i formuleringen af den fælles model for de tre store lande. Forfatteren anvender EFO-modellen til sammenligning med sin egen konstruktion. De vigtigste fælles træk er opdelingen af økonomien i en eksportsektor og et hjemmemarked samt opfattelsen af eksportsektoren som lønbestemmende for hele økonomien. Men forskellene er også åbenlyse: Hos Lindskog er økonomierne ikke så små, at eksportprisen bestemmes på et verdensmarked. Landene har derimod faldende afsætningskurver, således at *eksporten* bestemmes af verdenshandelen og af en relativ pris. Det er her værd at fremhæve, at udviklingen i verdenshandelen beskrives ved én og samme variabel for alle tre lande, og at den konkurrerende eksportpris ligeledes er en fælles variabel. Ved denne konstruktion – som jo er databesparende – understreges lighederne mellem landene på et punkt, hvor man traditionelt fremhæver forskellene, nemlig i eksportstrukturen.

De hjemlige eksportører antages at fastsætte deres priser ved 'mark-up' på dels lønomkostninger og dels råstofomkostninger, som repræsenteres af importprisen. Hvert land har fået sin egen variabel for importprisen med henblik på at understrege den forskellige grad af

olieafhængighed. Slår man om på bogens dataappendix ser man, at her kunne også være sparet en variabel, idet den danske og den svenske importpriserie er meget ens, målt i dollar; her slår forskellen altså ikke ud. *Eksportprisrelationen* er traditionel, bortset fra antagelsen om, at 'mark-up' dannelsen følger udviklingen i markedsandelen, dog med én periodes time-lag. Da der er dynamik både i afsætningen og i prisdannelsen slår eksportmodellen nogle sving efter et chok, men man får ikke nogen overbevisende forklaring på, hvorfor eksportørerne ikke holder konstant profitmargin og nyder markedets ekspansion. Forklaringen skal næppe søges ved at granske i eksportørernes, men derimod i forfatterens motiver. Relationen indgår i en model, som forfatteren har helt præcise planer med; den skal have *kønne langsigtegenskaber*, og i en eksportdirigeret modeløkonomi er det ikke kønt, at markedsandelen bevæger sig ud over det helt korte sigt. At formålet her ligesom ved andre modelrelationer er at få en model med helt specielle langtidsegenskaber bliver aldrig klart fremhævet; det må læseren selv opdage.

Normativ lønrelation

Løndannelsen er det mest bemærkelsesværdige træk ved modellen. Lønrelationen består af to led, et Phillipskurveudtryk, der er formuleret sådan, at modellen har et naturligt aktivitetsniveau eller rettere en naturlig vækstrate i output; ser man i kapitel 4, hvor de estimerede parametre er vist, er den naturlige BNP-vækstrate 2,1 for Danmark og 2,4 for Sverige, men højest, nemlig 2,7, for Finland.

Det andet led i lønrelationen, den autonome lønstigning, er vel det mest originale træk i hele modellen: Arbejdernes lønkrav er nøje afstemt efter eksporterhvervenes konkurrenceevne, lønkrav forudsætter enten stigende produktivitet i eksportsektoren eller stigende priser på konkurrenternes eksport, omregnet til indenlandsk mønt. Stiger derimod råstofomkostningerne via importpriserne, sænkes lønkravene. Det er altså meget samfundsøkonomisk oplyste lønmodtagere, der beskrives, ja man føler trang til at

kalde lønrelationen normativ. I model-
lens estimationsfase, som behandles i ka-
pitel 4, lykkes det da heller ikke at presse
de danske lønstigninger omkring den
første oliekrise ind i denne ramme uden et
supplement af dummyvariable. For sand-
heden er jo den, at lønnen var indekset og
de stigende importpriser ikke hæmmede,
men fremmede lønstigningerne. Også den
finske og den svenske lønrelation må ud-
bygges med dummyer for at kapere ud-
viklingen omkring 1974.

Resten af modellen er tegnet med den
bredest mulige pensel. Produktionen, det
reale BNP, bestemmes af eksporten via
en eksportmultiplikator og af realrenten;
pengerenten opfattes som det pengepoli-
tiske instrument, men effekten af renten
på den reale vækst er estimeret med stor
usikkerhed, bortset fra modellen for Dan-
mark; dette afspejler nok en reel forskel
mellem de tre økonomier.

Det bemærkelsesværdige i output-rela-
tionen er dog det, som ikke indgår, nem-
lig *finanspolitiske instrumenter*. Der er
overhovedet ingen finanspolitiske inst-
rumenter i modellen, der som titlen anty-
der, koncentrerer opmærksomheden dels
om lønudviklingen og dels om valutakur-
sen. Man mistænker nu forfatteren for at
have frekventeret den moderne sorte sko-
le, men det er nok atter rimeligere at søge
forklaringen i hensynet til modellens lang-
tidsegenskaber, den skal falde til ro som
en neoklassisk vækstmodel for en åben
økonomi. Hvis man studerer simula-
tionerne med de estimerede modeller i
slutningen af kapitel 4 kan man heldigvis
se, at fænomener som den midlertidige
momsnedsættelse, som blev afprøvet i
Danmark i 1976, slår ud i virkelighedens
vækstrater om end ikke i modellens, her-
med være ikke påstået at det var et ek-
sempel på en vellykket finanspolitik.

Men holder man sig nu indenfor den
begrænsede ramme, som forfatteren
sætter op, er der en anden mangel i out-
putrelationen: Der er ingen effekt af
"terms of trade" på realindkomsten.
Størrelsen er hos Lindskog defineret som
forholdet mellem konkurrenternes eks-
portpriser og importpriserne, hvilket man
må leve med; derimod kan man ikke give

efter overfor hans påstand om, at ind-
komst- og substitutionsvirkningen af et
importprischok ophæver hinanden i rela-
tion til den reale indkomst, sådan at man
kan udelade enhver priseffekt eller effekt
af bytteforholdet i bestemmelsen af pro-
duktionen. Det var jo olieprisstigninger,
det handlede om, og substitutionsvirk-
ningen var ikke ret stor på kort sigt, men
indkomstvirkningen var der med det sam-
me. Udover en fodnote er der på dette
sted i bogen ikke megen argumentation.
Konsekvenserne af de udeladte priseffek-
ter er store for modellens langsigts egen-
skaber, man mistænker atter at det er en
skjult hensigt, der bestemmer specificika-
tionen. Der bliver nemlig ingen langsigts-
effekter på den reale del af modellen af
bytteforholdsændringer, kun effekter på
løn og indenlandsk inflation.

OPEC bestemmer

Hvordan kan prischokkene så overhove-
det blive oversat til rimelige forklaringer
på den lave vækst i 1970'erne? Her skal
man søge sin forklaring i kapitel 2, hvor
der henvises til en model af Marion og
Svensson, en to lande ligevægtsmodel,
hvor OPEC bestemmer bytteforholdet,
hvilket industrilandene under ét reagerer
på ved tilpasninger i væksten og dermed i
verdenshandelens udviklingstakt. Ting-
ene hænger nu sammen på den måde, at
det af OPEC fastsatte bytteforhold ikke
har langsigtede reale effekter i de nordis-
ke lande, men nok i de industrialiserede
lande som helhed, hvor væksten i ver-
denshandelen går ned, når olieprisen går
op i forhold til industrilandenenes varer, og
denne nedgang i verdenshandelen har re-
ale effekter i de nordiske økonomier.

Der er lidt flere relationer i modellen,
således at den indenlandske inflation, im-
porten og handelsbalancen kan bestem-
mes, men disse relationer er helt tradi-
tionelle. Når man nu betragter den samle-
de model er den forbløffende nok
fuldstændig *rekursiv*: først bestemmes
løn, så eksportpris, eksportmængde, pro-
duktion, inflation og nettoundenrigshan-
delen; og mere end det, også dynamikken
er så simpel, at langtidsmultiplikatorer

kan beregnes ved håndkraft. Dette er som påpeget ikke held, men overlæg. Men man må understrege at det ikke er muligt for hvem som helst at estimere parametre, som ser kønne og rimelige ud, og sådan at de nordiske lande ligner hinanden, men dog er lidt forskellige. Modellerne er meget kønne, ja der findes ikke kønnere eksportprisrelation for Danmark i nogen dansk økonomisk undersøgelse, og så med en databank, der magelig kan stå på én side.

Kapitel 5 tjener det formål at give svarene på de spørgsmål, som blev stillet i indledningen. Modellerne anvendes som værktøj i forskellige analyser. Først undersøges oliechokkenes effekter ved at beregne virkningerne af, at vi havde haft internationale variable med 1960'erværdier også i det følgende tiår. Det mest interessante udbytte af denne øvelse er, at Finland udskiller sig tydeligt som mindst påvirkelig for de internationale stød, og årsagen hertil er de givtige bilaterale handelsaftaler med naboen mod øst. Kapitellet afsluttes med beregninger af en optimal økonomisk valutakurspolitik, idet der indføres kriteriefunktioner som udtryk for den politiske målsætning. Jeg har ingen indvendinger mod det tekniske i beregningerne, men de bliver unægteligt noget præget af bagklogskab, og især forløbet af den 'optimale' danske valutakurs måtte nok som forudsætning have en robust flertalsregering, for det bedste forløb kræver nærmest årlige kursreguleringen, og både op og ned.

Professor *Ellen Andersen*
 Økonomisk Institut
 Københavns Universitet